⁊ ita cõtingit ꝙ aliqs iniuſtũ patiatᷣ volens.
¶ P̄. Nullus facit iiuſtũ niſi alicui patiẽti ĩ
iuſtũ. ſꝫ cõtingit ꝙ aliqs' faciat iiuſtũ alicui
h̄ volẽti: puta ſi vendat ei rẽ cari⁹ ꝗ̃ valeat.
g̊ ꝯtingit aliquẽ volẽtẽ aliqd iiuſtũ pati.
Sꝫ ꝯ̄ ẽ ꝙ iiuſtũ pati oppoſitũ ẽ ei qȯ ẽ iniu
ſtũ facẽ. ſꝫ nullus fac̃ iiuſtũ niſi volẽs: g̊ ꝑ op
poſitũ nullus patiᷣ iiuſtũ niſi volẽs. R̸° di
cendũ ꝙ actio de ſui rõne ꝓcedit ab agẽte.
paſſio at̃ ſ̃m propriã rõnẽ ẽ ab alio. vñ non
pȯt eẽ idẽ ſ̃m idẽ agens ⁊ patiens: ut dr̃ ĩ 3°
⁊ 8° phyſicorũ. pꝛĩcipiũ aũt ꝓpꝛiũ agendi in
hõibus ẽ volũtas. ⁊ iõ illud ꝓpꝛie ⁊ ꝑ ſe hõ
facit qȯ volẽs fac̃. et ecõtrario illud propꝛie
hõ patiᷣ qȯ ꝑ̄ter volũtatẽ ſuã patiᷣ: qꝛ iᷓſtũ
ẽ volẽs pꝛĩcipiũ ẽ ex ſeipſo. ⁊ iõ iᷓſtũ h⁹ mõi
magis ẽ agens ꝗ̃ patiẽs. dicendũ ẽ g̊ ꝙ iiu
ſtũ ꝑ ſe et formaliᷣ loquẽdo null⁹ pȯt facere
niſi volẽs: nec pati niſi nolẽs. ꝑ accidẽs aũt
et q̃ſi mãliter loquẽdo pȯt aliqs id qȯ ẽ ꝺ ſe
iiuſtũ ł facere nolẽs ſic̃ cũ qs ꝑ̄ter itẽtionez
opaᷣ vł pati volẽs: ſic̃ cũ aliqs plus alr̃i dat
ſua volũtate ꝗ̃ debeat. ¶ Ad primũ g̊ dȯ ꝙ
cum aliqs ſua voluntate dat alicui id qȯ ei
nõ dꝫ: nõ facit nec iiuſticiã nec ieq̃litatẽ. hõ
.n. ꝑ ſuã volũtatẽ poſſidet res. et ita nõ eſt ꝑ̄
ter proportionẽ ſi aliqd ei ſubtrahaᷣ ſꝫ ſcd̃z
propᷓz volũtatẽ: vel a ſeipſo vł ab alio. Ad
ſcd̃m dȯ ꝙ aliq̃ ꝑſona ſingularis pȯt dupli-
citer ꝯſiderari. Uno° ſ̃m ſe. et ſic ſi ſibi aliqȯ
nocumentũ iferat pȯt qdẽ hr̃e rõnẽ alteri⁹
pc̃ti: puta itẽperantie vel iprudẽtie. nõ tñ rõ
nẽ iiuſticie: qꝛ ſicut iuſticia ſꝑ ẽ ad alterum.
ita et iiuſticia. Alio° pȯt cõſiderari aliqs hõ
iᷓſtũ ẽ aliqd ciuitatis. ſ. ps: vel iᷓſtũ ẽ aliqd
dei. ſ. creatura et imago. et ſic q ſeipſũ occi
dit iiuriã qdẽ facit nõ ſibi ſꝫ ciuitati ⁊ deo.
⁊ iõ puniᷣ tã ſcd̃m legẽ diuĩã ꝗ̃ ſ̃m legẽ hũa
nã: ſicut ⁊ de fornicatione ap̃ls dic̃. Si qs tẽ
plũ dei violauerit diſꝑdet ipſũ de⁹. ¶ Ad tri-
um dȯ ꝙ paſſio ẽ effectus actõis exteriorᷣ
ĩ h̄ at̃ ꝙ ẽ facẽ ⁊ pati iiuſtũ: id qȯ mãliter ẽ
attẽdiᷣ ſ̃m id qȯ exteri⁹ agiᷣ ꝓut ĩ ſe ꝯſide-
raᷣ ut dictũ ẽ: id at̃ qȯ ẽ ibi formale ⁊ ꝑ ſe at
tendiᷣ ſ̃m volũtatẽ agentis ⁊ patiẽtis ut ex
dictis pꝫ. dicendũ ẽ g̊ ꝙ aliquẽ facere iiuſtũ
⁊ aliũ pati iiuſtũ mãliᷣ loquẽdo ſꝑ ſe conco
mitanᷣ. ſꝫ ſi formaliᷣ loq̃mur facere aliquis
pȯt iiuſtũ itẽdẽs iiuſtũ facere: tñ ali⁹ ñ patie
tur iiuſtũ: qꝛ volẽs patieᷣ. ⁊ ecõuerſo pȯt ali
qs pati iiuſtũ ſi volẽs id qȯ ẽ iiuſtũ patiaᷣ.

⁊ tñ ille q h̄ facit ignorãs nõ faciet iiuſtũ for
maliᷣ ſꝫ mãliᷣ tñ.

Ad quartum ſic pro

cediᷣ. Uideᷣ ꝙ nõ qcũqꝫ facit iiuſtũ peccet
mortaliᷣ. P̄ctm̃ .n. veniale mortali opponiᷣ
ſꝫ q̃ñꝫ veniale pctm̃ ẽ ꝙ aliqs faciat iniuſtuz
dicit .n. ph̃s ĩ 5° ethicoꝝ. de iniuſta agentib⁹
loquens. Quicũqꝫ nõ ſolũ ignorãtes: ſed ⁊
ꝓpter ignorantiã peccãt venialia ſũt. g̊ nõ q
cũqꝫ facit iiuſtũ mortaliᷣ peccat. ¶ P̄. Qui
ĩ aliq̃ paruo iiuſticiã facit parũ a medio ꝺcli
nat. ſꝫ h̄ videtur eẽ tolerabile ⁊ iter minima
malorũ cõputandũ ut pꝫ ꝑ ph̃m ĩ 2° ethicoꝝ
nõ g̊ qcũqꝫ facit iiuſtũ peccat mortaliᷣ. P̄.
Caritas ẽ mr̃ oĩuꝫ virtutũ ex cuius ꝯ̄rietate
aliqȯ pctm̃ dr̃ mortale. ſꝫ nõ oĩa pctã oppoſi
ta alys virtutibus ſũt mortalia. g̊ ẽt neqꝫ fa-
cere iiuſtũ ſꝑ ẽ pctm̃ mortale. Sꝫ ꝯ̄. Quic
qd ẽ ꝯ̄ legẽ dei ẽ pctm̃ mortale. ſꝫ qcũqꝫ fac̃
iiuſtũ facit ꝯ̄ ꝓ̄ceptũ legis dei: qꝛ uel reduci
tur ad furtũ uel ad adulteriũ vel ad homici
diũ vel ad aliqd h⁹ mõi ut ex ſequentib⁹ pate
bit. g̊ quicũqꝫ facit iiuſtũ peccat mortaliter.
¶ R̸° dȯ ꝙ ſicut ſ̄ dictuꝫ ẽ cũ de differẽtia
pctõꝝ ageretᷣ: pctm̃ mortale ẽ qȯ cõtrariaᷣ
caritati ꝑ quã ẽ aĩe vita. oẽ aũt nocumẽtuꝫ
alteri illatum ex ſe caritati r̃pugnat q̃ mouet
ad volendũ bonũ alteri⁹. ⁊ iõ cũ iiuſticia ſꝑ
cõſiſtat ĩ nocumẽto alteri⁹: manifeſtum eſt:
ꝙ facere iniuſtũ ex genere ſuo ẽ pctm̃ mor-
tale. ¶ Ad° primũ g̊ dȯ ꝙ illud v̄bũ ph̃i itel
ligiᷣ de ig̃rantia facti quã ipſe vocat igno
rantiã ꝑticularium circũſtantiarũ q̃ mereᷣ
veniã ñ at̃ de ignorantia iuris q̃ nõ excuſat
q at̃ ignorãs facit iiuſtũ ñ facit iiuſtũ niſi ꝑ
accidens ut ſ̄ dictũ ẽ. ¶ Ad ſecũdũ dicen-
dũ ꝙ ille qui ĩ paruis facit iiuſticiã deficᷣ a
ꝑfecta rõne eius qȯ ẽ iiuſtũ facere inq̃ſtum
pȯt reputari non eſſe oĩno ꝯ̄ volũtatẽ eius
q h̄ patiᷣ: puta ſi auferat aliqs alicui vnum
pomũ vel aliqd tale de q̃ ꝓbabile ẽ ꝙ ille ide
nõ ledaᷣ nec ei diſpliceat. ¶ Ad tertiũ dȯ ꝙ
pctã q̃ ſunt contra alias v̄tutes ñ ſꝑ ſũt ĩ no
cumẽtũ altius. ſꝫ iportãt inordiatiões q̃ndã
circa paſſiões hũanas. vñ nõ ẽ ſil̃is rõ.

Deinde ꝯſide

randuꝫ eſt de iudicio. ¶ Et
circa h̄ querũᷣ ſex. ¶ P̄° vtꝝ
iudicium ſit act⁹ iuſticie.

2°vtrū ſit licitū iudicare. 3°vtrū ꝑ ſuſpitio
nes ſit iudicādū. 4°vtrū dubia ſint i melio
rē partē interꝑtanda. 5°vtꝝ iudiciū ſꝑ ſit ſꝫ
leges ſcriptas proferendū.6°vtrū iudiciuꝫ ꝑ
vſurpationē ꝑuertat.

Ad primuꝫ ſic proce

ditur. Videt̄ ꝙ iudiciū nō ſit actus iuſticie
dic̄.n.phs in ꝑ̄ ethicorū ꝙ vnuſqſqꝫ bn̄ iudi
cat q̄ cognoſcit. ⁊ ſic iudiciū ad vim cog̃ſciti
uā ꝑtinet̄ videt̄. vis āt cognoſcitiua per pru
dentiā ꝑfic̄it̄. g̊ iudiciū magis ꝑtiet ad pru
dentiā q̄ȝ ad iuſticiā q̄ nō ē i volūtate ut di
ctū ē. ⁋ ꝓ. Apl̄s dic̄.1.ad Corī.2°. Spūalis
iudicat oīa: ſꝫ hō maxime efficit̄ ſpūalis ꝑ v̄
tutē caritatis q̄ diffundit̄ i cordibus nr̄is ꝑ
ſpm̄ ſcm̄ q dat⁹ ē nob ut dr̄ Ro.5°. g̊ iudi
ciū magis ꝑtinet ad caritatē q̄ȝ ad iuſticiaꝫ.
⁋ ꝓ. Ad vnāquāqꝫ v̄tutē ꝑtinet rectuꝫ iudi
cium circa ꝓpꝛiam māꝫ: qꝛ virtuoſus i ſingu
lis ē regl̄a ⁊ mēſura ſm phꝫ i li° ethicoꝝ. nō
g̊ iudiciū magis ꝑtinet ad iuſticiā q̄ȝ ad al̄s
virtutes morales. ꝓ. Judiciū videt̄ ad ſo
los iudices ꝑtinere. actus āt iuſticie īuenit̄ i
oīb⁹ iuſtis. cū g̊ nō ſoli iudices ſint iuſti. vr̄
ꝙ iudiciū nō ſit act⁹ ꝓpꝛi⁹ iuſticie. Sꝫ ꝯ ē
qd̄ i ps. dr̄ Quoadusqꝫ iuſticia cōuertat̄ in
iudiciū. ⁋ R̄° dō ꝙ iudicium proprie noīat
actū iudicis īq̄ȝtū iudex ē. iudex āt dr̄ quaſi
ius dicens. ius āt dr̄ obiectū iuſticie ut ſ̄ ha
bitū ē. ⁊ iō iudiciū īportat ſm ꝑ̄mā noīs im
poſitionē diffinitionē uel detīatonē iuſti
vl̄ iurī. qd̄ āt aliqs bn̄ diffiniat aliqd i opib⁹
virtuoſis proprie ꝓcedit ex habitu v̄tutis: ſi
cut caſt⁹ recte detminat ea q̄ ꝑtinēt ad caſti
tatē. ⁊ iō iudiciū qd̄ īportat rectā detīatō
nē ei⁹ qd̄ eſt iuſtū proprie ꝑtinet ad iuſticiaꝫ
ꝓpter qd̄ phs i 5° ethicoꝝ. dicit ꝙ hōies ad
iudicē ꝯfugiūt: ſicut ad quādā iuſticiā aīatā
⁋ Ad primū g̊ dicendū ꝙ nomē iudicij qd̄
ſm primā īpoſitionē ſignificat rectā detmi
nationē iuſtoꝝ āpliatū ē ad ſignificāduꝫ rec
tam determiatōeꝫ i qbuſcūqꝫ reb⁹ tā in ſpe
culatiuis q̄ȝ i practicis. i oīb⁹ tamē ad rectū
iudiciū duo requirūt̄. qꝛ vnū ē ipſa virt⁹ ꝓfe
rens iudiciū. ⁊ ſic iudiciū ē act⁹ rōnis. dicer̄
.n. vel diffinire aliqd: rōis ē. aliud āt ē diſpo
ſitio iudicantis ex q̄ hꝫ idoneitateꝫ ad recte
iudicandū. ⁊ ſic i his q̄ pertinēt ad iuſticiaꝫ
iudiciū ꝓcedit ex iuſticia: ſicut ⁊ in his q̄ ad
fortitudinē ꝑtinēt ex fortitudie. ſic g̊ iudici
um eſt qdē act⁹ iuſticie ſicut īclinātis ad re
cte iudicandū. prudētie āt ſicut iudicium ꝓ
ferētis. vn̄ ⁊ ſyneſis ad prudētiā ꝑtinens dr̄
bn̄ iudicatiua vt ſ̄ habitū ē. ⁋ Ad ſecūdū dō
ꝙ hō ſpūalis ex habitu cartiatis hꝫ īclinatō
nē ad recte iudicādū de oīb⁹ ſm regl̄as diui
nas ex qb⁹ iudiciū ꝑ donū ſapie ꝓnunciat ſi
cut iuſt⁹ ꝑ virtutē prudētie ꝓnūciat iudiciū
ex regulis iuris. Ad t̄tiū dō ꝙ alie virtutes
ordināt hōieꝫ i ſeipſo: ſꝫ iuſticia ordinat ho
minē ad aliū: ut ex dictis pꝫ. hō āt ē domin⁹
eoꝝ q̄ ad ipſū ꝑtinēt. nō aūt ē dn̄s eoꝝ que
ad alium pertinent. ⁊ iō i his q̄ ſūt ſm alias
v̄tutes nō reqrit̄ niſi iudiciū v̄tuoſi. extenſo
tn̄ noīe iudicij vt dictū ē. ſꝫ i his q̄ ꝑtinēt ad
iuſticiā reqrit̄ vlteri⁹ iudiciū alicui⁹ ſupioris
q vtrūqꝫ valeat arguere ⁊ ponē manū ſuam
i ambob⁹. ⁊ ꝓpter h̄ iudiciū ſpāli⁹ ꝑtinet ad
iuſticiā q̄ȝ ad aliquā aliā virtutē. Ad q̄rtū
dicendū ꝙ iuſticia in pꝛīcipe qdē ē ſic virt⁹
architectonica q̄ſi īpans ⁊ ꝑcipiēs qd̄ iuſtū
ē. i ſubditis āt ē tanq̄ȝ virtus executiua ⁊ mi
niſtrans. ⁊ iō iudiciū qd̄ īportat diffinitōeꝫ
iuſti ꝑtinet ad iuſticiā ſecūdū qd̄ eſt princi
paliori modo i ꝑ̄ſidente.

Ad ſecunduꝫ ſic pro

cedit̄. Videt̄ ꝙ nō ſit licitū iudicare. Nō.n.
īfligit̄ pena niſi ꝓ illicito: ſꝫ iudicātib⁹ imi
net pena quā nō iudicātes effugiūt: ſm illō
Math.7°. Nolite iudicare ne iudicemini
g̊ iudicare ē illicitū. ꝓ. Ro.14°. dr̄. Tu qs
es q iudicas alienū ſuuꝫ: ſuo dn̄o ſtat aut ca
dit. dn̄s āt oīum de⁹ ē. g̊ nulli hōi lꝫ iudicar̄.
⁋ ꝓ. Nullus hō eſt ſine peccato: ſm illud
.1.Joh.ꝑ. Si dixerim⁹ qꝛ pctm̄ nō habem⁹
noſipſos ſeducim⁹. lꝫ peccāti nō lꝫ iudicar̄
ſm illud Ro.2°. Inexcuſabilis es o hō oīs
q iudicas. i q̄.n. alterū iudicas teipſū cōdē
nas. eadē.n. agis q̄ iudicas. g̊ nulli ē licitum
iudicare. ⁋ Sꝫ ꝯ ē qd̄ dr̄ Deut°16°. Judices
⁊ magiſtros cōſtitues i oībus portis tuis vt
iudicēt ppl̄m iuſto iudicio. ⁋ R̄° dicenduꝫ
ꝙ iudiciū ītātū eſt licitū inq̄ȝtū ē iuſticie ac
tus: ſic āt ex ꝓ̄dictis pꝫ. ad h̄ ꝙ iudiciū ſit ac
tus iuſticie tria reqrūt̄. ꝑ̊ qdē ut ꝓcedat ex i
clinatōe iuſticie. 2° ꝙ ꝓcedat ex auctoritate
ꝑ̄ſidentis. 3° ꝙ ꝓferat̄ ſm rectā rōnē pruden
tie. qd̄cūqꝫ āt hoꝝ defuerit iudiciū erit vitō
ſū ⁊ illicitū. vno qdē mō qn̄ eſt ꝯ rectitudīeꝫ
iuſticie. ⁊ ſic dr̄ iudiciū ꝑuerſū vl̄ iniuſtum.

alio⁹ qñ homo iudicat ĩ his ĩ q̄b⁹ ñ h̃z aucto
ritatẽ. ⁊ dr̃ ſic iudiciũ vſurpatũ. 3° mõ qñ de
eſt certitudo rõnis: puta cũ aliq̄s de his iu-
dicat q̄ ſũt dubia vel occl'ta ꝑpt aliq̄ꝫ leues
cõiecturas. ⁊ ſic dr̃ iudiciũ ſuſpicioſũ vel te
merariũ. ¶ Ad primũ ĝ dõ ꝙ dñs ibi ꝓhi-
bet iudiciũ temerariũ qd̃ ẽ de ĩtentione cor
dis vel de alijs incertis: ut Aug⁹ dicit ĩ li° de
ſmone dñi ĩ monte. vel ꝓhibet ibi iudiciũ
de reb⁹ diuinis de quib⁹ cũ ſint ſupra nos
ñ debem⁹ iudicare ſꝫ ſimplicit̃ ea credere ut
Hylari⁹ dic̃ ſup Math. uel ꝓhibet iudiciũ
qd̃ nõ fit ex beniuolentia ſed ex aĩ amaritu
dine ut Criſo⁹ dic̃. ¶ Ad ſecũdũ dõ ꝙ iudex
conſtituit̃ ut miſter dei. vñ dr̃ Deut°. p̄. Nõ
iuſtũ ẽ iudicare. ⁊ poſtea ſubdit: qꝛ dei ẽ iu
diciũ. ¶ Ad tertiũ dõ ꝙ illi q̄ ſũt in grauib⁹
pctĩs ñ debẽt iudicare eos q̄ ſũt ĩ eiſdẽ pctĩs
vel minorib⁹ ut Criſo⁹ dicit ſup illud Ma-
th. 7°. Nolite iudicare. ⁊ p̄cipue h̃ ẽ itelligẽ
dũ qñ illa pctã ſũt publica: qꝛ ex h̃ gnãt̃ ſcã
dalũ ĩ cordib⁹ aliorũ. ſi aũt non ſũt publica
ſꝫ occulta. ⁊ neceſſitas iudicãdi ĩmineat ꝓ
pter officiũ: põt cũ hũilitate ⁊ timore vel ar
guere l' iudicare. vñ Aug⁹ dic̃ ĩ li° de ſmone
dñi ĩ monte. Si ĩuenerim⁹ vos ĩ eodẽ vitio
eẽ cõgemiſcam⁹. ⁊ ad parit̃ conãdũ ĩuitem⁹
nec tñ ꝑpt h̃ hõ ſic ſeipſũ cõdẽnat ut nouũ
ↄdẽnatõis meritũ ſibi acq̄rat. ſꝫ qꝛ ↄdẽnas
aliũ oñdat ſe ſilit̃ cõdẽnabilẽ eẽ ꝑpter idem
pctm̃ vel ſil'e

Ad tertium ſic pro

cedit̃. Videt̃ ꝙ iudiciũ ex ſuſpitione ꝓcedẽſ
ñ ſit illicitũ. Suſpicio. n. videt̃ eẽ opio ĩcẽta
de aliq̄ malo. vñ ⁊ phus in 6° ethicorũ ponit
ꝙ ſuſpitio ſe h̃z ⁊ ad ver̃ ⁊ ad falſũ. ſꝫ de ſin
gularib⁹ ↄtingentibus nõ põt haberi opinio
niſi ĩcerta. cũ ĝ iudiciũ hũanum ſit circa hu
manos actus q̄ ſũt ĩ ſingularib⁹ ⁊ contigẽti
bus. vr̃ ꝙ nullũ iudiciũ eẽt licitũ ſi ex ſuſpi-
tione iudicare nõ liceret. ¶ P̄. Per iudiciũ
illicitũ fit aliq̄ ĩiuria primo. ſꝫ ſuſpitio mala
ĩ ſola opione hoĩs ↄſiſtit. ⁊ ſic ñ videt̃ ad ĩiu
riã alteri⁹ ptinere. ĝ ſuſpitionis iudiciũ nõ
ẽ illicitũ. ¶ P̄. Si ſit illicitũ oportet ꝙ ad ĩiu
ſticiã reducatur: qꝛ iudiciũ ẽ actus iuſticie:
ut dictũ ẽ. ſꝫ ĩiuſticia ex ſuo gener̃ ſp ẽ pct̃z
mortale ut s̃ habitũ ẽ. ĝ ſuſpitõis iudicium
eẽt ſp pctm̃ mortale ſi eẽt illicitũ. ſꝫ h̃ ẽ falſũ
qꝛ ſuſpitiones vitare nõ poſſum⁹: ut dic̃ glo.

Aug'. ſuper illud. i. ad Cori. 4°. Nolite añ tp̃s
iudicare. ĝ iudiciũ ſuſpicioſũ nõ videt̃ eſſe il
licitũ. ¶ Sꝫ ↄ̃ ẽ qd̃ Criſo⁹ ſup illud Math. 7°
Nolite iudicare. ⁊c̃. dic̃. Dñs h̃ mãdato non
ꝓhibet xp̃ianos ex beniuolẽtia alios corripe
ſꝫ ne p iactãtiã iuſticie ſue xp̃iani xp̃anos de
ſpiciãt ⁊ ſolis plerũqꝫ ſuſpicionib⁹ odientes
ceteros ⁊ cõdẽnantes. ¶ R̃° dicẽdũ ꝙ ſicut
Tulli⁹ dicit. ſuſpicio ĩportat opinionẽ mali
qñ ex leuibus indicijs ꝓcedit ⁊ cõtingit ex
tribus. Uno q̄dẽ mõ ex h̃ ꝙ aliq̄s ex ſeipſo
mal⁹ ẽ. ⁊ ex h̃ ipo q̄ſi ↄſci⁹ ſue malicie facilit̃
de alijs malũ opinat̃: ſm illud Eccleſiaſtes
x°. In via ſtultus ãbulãs cũ ipſe ſit inſipiens
oẽs ſtultos eſtimat. Alio° ꝓuenit ex h̃ ꝙ ali
q̄s male afficit̃ ad alterũ. cũ. n. aliq̄s contẽ
nit uel odit aliquẽ: aut iraſcit̃ vel ĩuidet ei ex
leuib⁹ ſignis opinat̃ mala de ipſo: qꝛ vnuſq̄ſ
qꝫ faciliter credit qd̃ appetit. 3° mõ ꝓuẽit ex
longa expientia. vñ phs dic̃ ĩ 2° rhetorice ꝙ
ſenes ſũt maxime ſuſpitioſi: qꝛ multotiẽs ex
perti ſũt aliorũ defect⁹. prime ãt due ſuſpitõ
nis cãe manifeſte pertinẽt ad ꝑuerſitatẽ affe
ctus. tẽia vero cã diminuit rõnẽ ſuſpitionis
ĩq̄ꝫtũ experientia ad certitudinẽ ꝓficit q̄ ẽ ↄ̃
rõnẽ ſuſpicionis. ⁊ iõ ſuſpitio vitiũ qd̃daꝫ ĩ
portat. ⁊ quãto magis ꝓcedit ſuſpitio tanto
magis ẽ vitioſũ. Eſt ãt triplex gradus ſuſpi-
tionis. Prim⁹ q̄dẽ grad⁹ ẽ vt hõ ex leuibus
ĩdicijs de bonitate alicuius dubitare ĩcipi-
at. ⁊ h̃ ẽ veniale ⁊ leue pctm̃. ꝑtinet. n. ad tẽ
ptationẽ hũanã ſine q̄ vita iſta non ducit̃
vt habet̃ ĩ glo. ſup illud. i. ad Cori. 4°. Noli-
te añ tẽpus iudicare. Secũdus grad⁹ ẽ cũ
aliquis ꝓ certo maliciã alteri⁹ eſtimat ex le
uib⁹ ĩdicijs. ⁊ h̃ ſi ſit de aliquo graui ẽ pct̃z
mortale ĩq̄ꝫtũ nõ ẽ ſine cõtẽptu primi. vnde
glo. ibidẽ ſubdit. ⁊ ſi ĝ ſuſpiciones vitare nõ
poſſum⁹: qꝛ hoĩes ſum⁹. iudicia tñ. i. diffini-
tas firmaſqꝫ ſñias ↄtinẽ debem⁹. Terti⁹ ĝd⁹
ẽ cũ aliq̄s iudex ex ſuſpitõe ꝓcedit ad aliquẽ
condẽnandũ. et h̃ directe ad ĩiuſticiã ꝑtiet.
vñ ẽ pctm̃ mortale. ¶ Ad primũ ĝ dicendũ
ꝙ ĩ hũanis actib⁹ ĩuenit̃ aliq̄ certitudo nõ
q̄dẽ ſicut in demõſtratiuis. ſꝫ h̃z ꝙ ↄuẽit tali
materie: puta cũ aliq̄d p idoneos teſtes ꝓba
tur. ¶ Ad ſcdm̃ dõ ꝙ ex h̃ ipſo ꝙ aliq̄s ma
lã opinionẽ h̃z de alio ſine cã ſufficiẽti inde
bite ↄtẽnit ipſũ. ⁊ iõ ĩiuriat̃ ei. ¶ Ad tertiũ
dicendũ ꝙ qꝛ iuſticia ⁊ ĩiuſticia eſt circa ex
teriores operatões ut dictũ ẽ. tũc iudicium

ſuſpicioſū directe ad iniuſticiā ꝑtinet qñ ad
actū exteriorē ꝓcedit: ⁊ tūc ē pctm̄ mortale
ut dictū ē iudiciū aūt īteriꝰ pertinet ad iniu
ſticiā ſm̄ ꝙ ꝯparaṫ ad exteriꝰ iudiciū ut ac
tus īterior ad exteriorē: ſicͤ ꝯcupia ad forni
cationē. ⁊ ira ad homicidiū.

Ad quartum ſic pro

ceditˀ. Videṫ ꝙ dubia ñ ſint ī meliorē partē
īterp̄tāda. Judiciū. n. magis dꝫ eē de eo qḋ
ut ī plībꝰ accidit. ſꝫ ī plībꝰ accidit ꝙ aliq̄ ma
le agant: qꝛ ſtultorū ē numerꝰ infinitꝰ ut dr̄
Eccleſiaſtes p̄. Proni. n. ſūt ſenſus hōis ad
malū ab adoleſcētia ſua vt dr̄ Gen. 8°. g̊ du
bia magl debemꝰ īterp̄tari ī malū q̄ꝫ ī bonū
¶ P. Augꝰ dicit ꝙ ille pie ⁊ iuſte viuit q̄ rerū
īteger ē eſtiator ī neutrā partē declinādo. ſꝫ
ille q̄ īterp̄taṫ ē meliꝰ qḋ dubiū ē declinat ī
alterā ptē. g̊ h̄ nō ē faciendū. P. Dō dꝫ di
ligē primū ſicͤ ſeipſū. ſꝫ circa ſeipſū hō dꝫ du
bia īterp̄tari ī peiorē ptē: ſm̄ illud Job. 9.
Verebar oīa opa mea. g̊ vr̄ ꝙ ea q̄ ſt̄ dubia
circa ꝓxios ſint in peiorē partē īterp̄tāda.
¶ Sꝫ ꝯ ē qḋ Ro. 14° ſup illud. q̄ nō mādu
cat māducātē nō iudicet. dicͤ glo. Dubia in
meliorē ptē ſūt īterp̄tāda. ¶ Rˀ° dicēdū ꝙ ſi
cut dictū ē: ex h̄ ipſo ꝙ aliq̄s hꝫ malā opio
nē de alio abſq̄ꝫ īſufficiēti cā īiuriaṫ ei ⁊ cō
tēnit ipſū. nullus āt dꝫ aliū cōtēnē vel nocu
mentū qḋcūq̄ꝫ īferre abſq̄ꝫ cā cogēte. ⁊ ideo
vbi nō apparent manifeſta indicia de malo
alicꝰ debemꝰ eū ut bonū hr̄e: ī meliorē ptē
īterp̄tando qḋ dubiū ē. ¶ Ad p̄mū g̊ dicen
dū ꝙ pōt cōtingē ꝙ ille q̄ ī meliorē ptem in
terp̄taṫ frequētiꝰ fallitˀ. ſꝫ meliꝰ ē ꝙ aliq̄s fre
quēter fallaṫ hñs bonā opionem de aliquo
malo hoīe q̄ꝫ ꝙ rariꝰ fallaṫ hñs malā opio
nē ꝯ aliquo bono: qꝛ ex hoc fit īiuria alicui
nō aūt ex ꝑrio ¶ Ad ſecūdū dicēdū ꝙ aliud
ē iudicare de rebꝰ ⁊ aliud de hoībus. in iudi
cio. n. ī q̄ de rebꝰ iudicamꝰ nō attēditˀ bonū
vel malū ex ꝑte ipſiꝰ rei de q̄ iudicamus. cui
nihil nocet q̄liṫcūq̄ꝫ iudicemꝰ ꝯ ipſa. ſꝫ attē
ditur ibi ſolū bonū iudicantiſ ſi vere iudicet
vel malū ſi falſo: qꝛ verꝫ ē bonū ītellectꝰ. fal
ſum āt ē malū ipſiꝰ ut dr̄ ī 6° ethicorū. ⁊ iḋo
vnuſq̄ſq̄ꝫ dꝫ niti ad h̄ ꝙ de rebꝰ iudicet ſm̄
ꝙ ſūt: ſꝫ in iudicio q̄ iudicamꝰ de hoībus ꝑci
pue attēditˀ bonū ⁊ malū ⁊ ex parte eiꝰ de q̄
iudicaṫ q̄ in h̄ ipſo honorabilis hēṫ ꝙ bonꝰ
iudicaṫ. ſi cōtēptibilˀ ⁊ iudiceṫ malꝰ. ⁊ iḋ ad
h̄ potiꝰ tēdē debemꝰ ī tali iudicio ꝙ hoīem
iudicemus bonū niſi manifeſta ratio ī ꝯtriū
appareat. ipſi āt hoī iudicāti falſū iudiciū q̄
bñ iudicat de alio nō pertinet ad malū intel
lectꝰ ipſiꝰ ſicͤ nec ad eiꝰ perfectionē ꝑtinet ſꝫ
ſe cognoſcere veritatē ſingulariū cōtingen
tiū: ſed magis ꝑtinet ad bonū affectū. ¶ Ad
tertiū dḋ ꝙ interpretari aliq̄d ī deteriorem
vel meliorē ptē cōtigit dupliciṫ. Vnoꝰ ꝑ quā
dā ſuppoſitionē. ⁊ ſic cū debemꝰ aliq̄bꝰ ma
lis adhibē remediū ſiue nr̄is ſiue alienis. ex
pedit ad h̄ ut ſecurius remediū apponaṫ ꝙ
ſupponaṫ id qḋ ē deteriꝰ: qꝛ remediū qḋ eſt
efficax cōtra maiꝰ malū. multo magis eſt ef
ficax ꝯ minꝰ malū. Alioꝰ īterpretamur aliq̄d
ī bonū vel malū diffiniendo ſiue determinā
do. ⁊ ſic ī rerꝫ iudicio dꝫ aliq̄s niti ad h̄ ut in
terp̄teṫ vnūq̄dq̄ꝫ ſm̄ qḋ ē ī iudicio āt ꝑſona
rū ut īterp̄teṫ ī meliꝰ ſicͤ dictū ē.

Ad quintum ſic pro

ceditur. Videṫ ꝙ nō ſit ſp ſm̄ leges ſcriptas
iudicandū. Sēper. n. vitādū ē īiuſtū iudiciū
ſꝫ q̄nq̄ꝫ leges ſcripte ꝯtinēt īiuſticiā: ſm̄ illḋ
Jſa. x°. Ve q̄ cōdūt leges īiquas. ⁊ ſcribētes
īiuſticiā ſcripſerūt. g̊ nō ſp ē ſm̄ leges ſcri
ptas iudicandū ¶ P. Judiciū dꝫ eē ꝯ ſingu
laribꝰ euētibꝰ. ſꝫ nulla lex ſcripta pōt oēs ſin
gulares euētꝰ cōprehendere ut pꝫ ꝑ phꝫ in
5° ethicorū. g̊ videṫ ꝙ nō ſp ſit ſm̄ leges iudi
candū. ¶ P. Lex ad hoc ſcribitˀ ut ſnia legiſ
latoris manifeſteṫ. ſꝫ q̄nq̄ꝫ ꝯtigit ꝙ ſi ipe le
giſlator pñs eēt aliṫ iudicaret. g̊ ñ ē ſep ſꝫ le
ges ſcriptas iudicandū. ¶ Sed ꝯ ē ꝙ Augꝰ
dicͤ ī liº de vera religiōe. Jn iſtis tꝑalibꝰ legi
bus q̄q̄ꝫ de his hoīes iudicēt cū eaſ inſtitue
rint cū tñ fuerint īſtitute ⁊ firmate ñ licebit
iudicibꝰ de eis iudicare: ſꝫ ſm̄ ipſas. ¶ Rˀ° di
cēdū ꝙ ſicut dictū ē: iudiciū nihil aliud ē q̄ꝫ
quedā diffinitio vel determinatio eiꝰ qḋ iu
ſtū ē. fit āt aliq̄d iuſtū dupliciṫ. vnoꝰ ex ipſa
nā rei qḋ dr̄ ius nāle. alioꝰ ex q̄dā cōdicto ī
ter hoīes qḋ dr̄ ius poſitiuū vt ſ̄ habitum ē
leges āt ſcribūṫ ad vtriuſq̄ꝫ iuris declaratio
nē aliṫ tñ ⁊ aliṫ. nā legl ſcriptura ius q̄dē nā
le cōtinet ſꝫ nō īſtituit. nō hꝫ. n. robur ex le
ge ſed ex nā. ius āt poſitiuū ſcripturā legiſ
⁊ ꝯtiet ⁊ īſtituit dās ei auctoritatis robur. ⁊
iḋ neceſſe ē ꝙ iudiciū fiat ſm̄ legl ſcripturā
alioq̄n iudiciū deficēt vel a iuſto nāli vl' a iu
ſto poſitiuo. ¶ Ad p̄mū g̊ dḋ ꝙ lex ſcripta

ſicut nō dat robur iuri nāli:ita nec pōt eius
robur minuere vel auferre:q2 nec voluntas
hōis pōt īmutare nāȝ.⁊ iō ſi ſcriptura legis
ↄtineat aliq̄d ↄ̄ ius nāle iniuſta ē:nec hȝ viā
obligandi.ibi.n.ius poſitiuū nō hȝ locū niſi
īq̄ꝛtū ius nāle diffinit vtrū ſic vel alit̄ fiat ſic
ſ̄ habitū ē. ⁊ iō nec tales ſcripture leges di
cūtur:ſȝ poti⁹ legis corruptōes ut ſ̄ dictuȝ ē
⁊ iō ſm eas nō ē iudicādū. ⁋ Ad ſecūdū di
cēdū q̄ ſicut leges iniq̄ ſm ſe cōtrariāt̄ iu
ri nāli vel ſēp vel ut ī pluribuſ.ita ēt leges q̄
ſunt recte poſite in aliq̄b⁹ caſib⁹ deficiūt ī q̄
bus ſi ſeruarent̄ eēnt ↄ̄ ius nāle.⁊ iō ī talib⁹
nō ē ſm l̄raȝ leg̃ iudicādū ſȝ recurrēdū ad
eq̄tatē quā ītendit legiſlator.vn̄ iuriſperitus
dicit. Nulla rō iuris aut eq̄tatis benignitas
patit̄ ut q̄ ſalubrit̄ p̄ vtilitate hoīum ītrodu
cūtur ea nos duriore īterp̄tatiōe ↄ̄ ipſoꝝ cō
modū p̄ducam⁹ ad ſeueritateȝ. ⁊ ī talib⁹ ēt
legiſlator alit̄ iudicaret.⁊ ſi ↄſideraſſet lege
determinaſſȝ.et p̄ h̄ pȝ riſio ad t̄tiū.

Ad ſextum ſic proce

dit̄.Videt̄ q̄ iudiciū p̄ vſurpationeȝ nō red
datur p̄uerſū.Juſticia.n.ē rectitudo q̄dā in
agendis.ſȝ nihil deperit veritati a quocūq̄ di
cat̄.ſȝ a quocūq̄ ē accipiēda.ḡ etiā nihil de
perit iuſticie a quocūq̄ iuſtuȝ determinet̄ qd̄
p̄tinet ad rōneȝ iudicij. ⁋ P̄. Pc̄tā punire ad
iudiciū p̄tinet.ſȝ aliq̄ laudabilit̄ legūtur pec
cata puniſſe q̄ tn̄ auctoritatē n̄ hēbant ſup
illos q̄ puniebāt:ſic Moyſes occidēdo egy
ptiū vt hētur Exo.2°.Et Phinees fili⁹ Elea
zari Zambri filiū Salumi:vt legitur Nūe
ri.25°.et reputatū eſt ei ad iuſticiā:vt dr̄ ī p̄s
ḡ vſurpatio iudicij nō p̄tiet ad iuſticiā. P̄.
Ptās ſp̄ūalis diſtiguitur a tp̄ali.ſȝ q̄nq̄ p̄la
ti hn̄tes ſp̄ūalē ptātē ītromittūt ſe de his q̄
p̄tinēt ad ſecularē ptātē.ḡ vſurpatū iudiciū
nō ē illicitū. ⁋ P̄. Sic̄ ad recte iudicādū req
ritur auctoritas:ita etiā et iuſticia iudicantꝭ
et ſcia ut ex dictis pȝ.ſȝ nō dr̄ iudiciū eē iniu
ſtū ſi aliq̄s iudicet nō hn̄s habitū iuſticie vl̄
non hn̄s ſciaȝ iuris.ḡ etiā neq̄ iudiciū vſur
patū qd̄ ſit p̄ defectū auctoritatis ſp̄ erit iniu
ſtū.Sȝ ↄ̄ ē qd̄ dr̄ Ro.14°.Tu q̄s es q̄ iudi
cas alienū ſuū. ⁋ R̄⁰ dicendū q̄ cū iudiciū
ſit ferendū ſm leges ſcriptas ut dictuȝ ē:ille
q̄ iudiciū fert leg̃ dictū quodāmō īterp̄tat̄
applicando ipſū ad particulare negociū: cuȝ
autē eiuſdē auctoritatꝭ ſit legē iterp̄tari ⁊ le
gē cōdere:ſicut lex cōdi non pōt niſi publica
auctoritate:ita nec iudiciū ferri pōt niſi pu-
blica auc̄te: q̄ quidē ſe extēdit ad eos q̄ cōī
tati ſubdūtur.⁊ iō ſicut iniuſtū eēt ut aliq̄s ↄ
ſtringeret aliū ad legē ſuādā q̄ nō eēt publi
ca auctoritate ſancita:ita ēt iniuſtū ē ſi aliq̄s
cōpellat aliquē ferre iudiciū qd̄ publica au
ctoritate nō fert̄. ⁋ Ad p̄mū ḡ dd̄ q̄ p̄nun
ciatio veritatis nō īportat cōpulſioneȝ ad h̄
q̄ ſuſcipiat̄.ſȝ liberȝ ē vnicuiq̄ eā recipere l̄
nō recipere p̄ut vult.ſȝ iudiciū īportat quā
dā īpulſionē.⁊ ideo iniuſtū ē q̄ aliq̄s iudicet̄
ab eo q̄ publicā auctoritatē nō hȝ. ⁋ Ad ſe-
cundū dicendū q̄ Moyſes videt̄ egyptiū
occidiſſe q̄ſi ex inſpiratōe dina auctoritateȝ
adeptus:vt vr̄ p̄ h̄ qd̄ dr̄ Act.7° q̄ percuſſo
egyptio eſtimabat Moyſes ītelligē fratreſ
ſuos:q̄m dn̄s p̄ manū ipſi⁹ daret ſalutē iſra-
hel.Vel pōt dici q̄ Moyſes occidit egypti
um defendēdo eū q̄ iniuriā patiebat̄ cū mod̄
ramine iculpate tutele. vn̄ Amb⁹ dicit in li°
de officijs.q̄ q̄ n̄ repellit iniuriā a ſocio cū p̄t:
tā eſt ī vitio q̄ꝫ ille q̄ facit:⁊ īducit exēplum
Moyſi.Vel p̄t dici ſicut dic̄ Aug⁹ ī q̄ōnib⁹
Exo.q̄ ſic̄ terra ante vtilia ſemīa herbaꝝ in
utiliū fertilitate laudat̄:ſic illud Moyſi fa-
ctū vitioſū q̄dē fuit ſed magne fertilitatis ſi
gnū gerebat īq̄ꝛtū.ſ.erat ſignū v̄tutis eius q̄
pplꝫm libaturus erat.De Phinees aūt dd̄ ē q̄
ex īſpiratōne dina zelo dei cōmotus h̄ fecit
vel q2 lȝ nōdū eſſet ſūm⁹ ſacerdos:erat tn̄ fi
lius ſūmi ſacerdotis ⁊ ad eū h̄ iudiciū p̄tine
bat:ſicut ⁊ ad alios iudices q̄bus h̄ erat p̄ce
ptū. ⁋ Ad tertiū dd̄ q̄ ptās ſecularis ſubdit̄
ſp̄ūali ſic̄ corp⁹ aīe.⁊ iō nō eſt vſurpatū iudi
ciū ſi ſp̄ūalis p̄lat⁹ ſe ītromittat de tp̄alibus
q̄ꝛtū ad ea in q̄bus ſubdit̄ ei ſecularis ptās l̄
q̄ eia ſeculari ptāte relinquūt̄. ⁋ Ad q̄rtum
dd̄ q̄ habitus ſciētie ⁊ iuſticie ſūt p̄fectōes
ſingularis p̄ſone.⁊ iō p̄ eoꝝ defectum non
dr̄ vſurpatū iudiciū ſicut p̄ defectū publice
auctoritatis ex q̄ iudiciū vī coactiuā hȝ.

Deinde ↄſide

randū ē de partib⁹ iuſticie.
Et p̄ de p̄tib⁹ ſubiectiuis
q̄ ſūt ſp̄ēs iuſticie.ſ.diſtribu
tiua ⁊ cōmutatiua. ⁋ 2° de
partibus q̄ſi integralib⁹. ⁋ 3° de partibus q̄ſi
potētialibus.ſ.de v̄tutib⁹ adiunctis. Circa
p̄mū occurrit duplex cōſideratio. Prima de